

Faillissementen: oorzaken en schulden in 2008

10

Dick Boer, Arie Eilbracht en Vinodh Lalta

Publicatiedatum CBS-website: 16 april 2010

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
**	= nader voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2008–2009	= 2008 tot en met 2009
2008/2009	= het gemiddelde over de jaren 2008 tot en met 2009
2008/'09	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2008 en eindigend in 2009
2006/'07–2008/'09	= oogstjaar, boekjaar enz., 2006/'07 tot en met 2008/'09

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Grafimedia

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Inleiding

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) verzamelt, bewerkt en publiceert de aantallen uitgesproken en beëindigde faillissementen en wettelijke schuldsaneringen voor natuurlijke personen (WSNP). Uitvoerige informatie over deze onderwerpen is te vinden in de online databank StatLine, gratis te raadplegen via de internetsite van het CBS, in de tabellen [Faillissementen maandcijfers](#) of [Faillissementen: schulden, rechtsvorm](#) en de tabel [Schuldsaneringen](#).

Daarnaast verricht het CBS aanvullend dossieronderzoek naar de omvang van de onbetaald gebleven schulden en de (vermoedelijke) oorzaak van de in de even jaren beëindigde faillissementen (voor zover beëindigd door opheffing, insolventie en akkoord). Daarbij wordt ook onderzocht of er sprake is van benadeling van schuldeisers. In deze publicatie wordt hierover verslag gedaan.

Paragraaf 1 gaat over de aanvragers, oorzaak en behandelingsduur van beëindigde faillissementen. Vervolgens wordt in paragraaf 2 ingegaan op de onbetaald gebleven schulden ten gevolge van faillissementen, terwijl in paragraaf 3 informatie over strafbare benadeling bij faillissementen wordt gepresenteerd. In de bijlage worden ten slotte de gehanteerde begrippen, bronnen en wijze van verwerking besproken.

Samenvatting

In 2008 zijn ruim 7,6 duizend faillissementen beëindigd, waarvan bijna 60 procent door opheffing wegens gebrek aan baten en bijna 30 procent door boedelvereffening. Door omzetting in een schuldsaneringsregeling zijn bijna 450 faillissementen (6 procent) beëindigd en in 3 procent van de beëindigingen werd een akkoord bereikt.

Bij de beëindigde faillissementen van vennootschappen was bij één op de drie zaken sprake van economische oorzaken van het faillissement. Bij de beëindigde faillissementen van eenmanszaken was dit aandeel slechts 18 procent.

Wanneer de faillissementen die door schuldsanering zijn beëindigd buiten beschouwing worden gelaten, zijn in 2008 ruim 7 duizend faillissementen beëindigd. De onbetaald gebleven schuld van deze zaken bedroeg 3,6 miljard euro. Dit komt overeen met gemiddeld 504 duizend euro per faillissement. Dat is bijna anderhalf keer zoveel als bij de in 2006 beëindigde faillissementen, toen de onbetaald gebleven schuld nog gemiddeld 341 duizend euro per faillissement bedroeg.

In 11 procent van de beëindigde zaken was zeker sprake van benadeling van schuldeisers. Hiermee was een bedrag van 322 miljoen euro aan onbetaald gebleven schuld gemoeid. Bij nog eens 11 procent was sprake van waarschijnlijke benadeling van schuldeisers, waarmee een bedrag van 684 miljoen euro gemoeid was.

1. Beëindigde faillissementen

In 2008 zijn 7 641 faillissementen beëindigd, waarvan 4 700 door opheffing wegens gebrek aan baten, 2 279 door boedelvereffening, 445 door schuldsanering en 217 door akkoord (staat 1). Daarnaast zijn 189 faillissementen vernietigd. Ruim 60 procent van de beëindigde faillissementen in 2008 betrof een opheffing wegens gebrek aan baten. In 2006 was dit nog in bijna 70 procent van de beëindigingen het geval. Daarentegen is het aandeel faillissementen dat werd beëindigd door middel van boedelvereffening, gestegen van 24 procent in 2006 tot 30 procent in 2008.

Wanneer een faillissement wordt beëindigd door omzetting in een schuldsanering, vinden geen uitkeringen plaats bij de afwikkeling van het faillissement, maar pas in het erop volgende schuldsaneringstraject. Om deze reden zullen de beëindigingen door schuldsanering en de vernietigde faillissementen in het verdere artikel buiten beschouwing blijven.

Staat 1
Beëindigde faillissementen naar wijze van beëindiging ¹⁾

	2000	2002	2004	2006	2008	2000	2002	2004	2006	2008
	<i>aantal</i>					<i>%</i>				
Beëindigd door										
boedelvereffening	178	254	998	2 339	2 279	4,5	6,0	15,9	24,2	29,8
akkoord	266	162	122	166	217	6,7	3,8	2,0	1,7	2,9
opheffing	3 315	3 533	4 819	6 614	4 700	83,7	83,5	76,8	68,4	61,5
schuldsanering	202	285	334	546	445	5,1	6,7	5,3	5,6	5,8
Totaal	3 961	4 234	6 273	9 665	7 641	100	100	100	100	100

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Aanvragers

Een faillissement begint doorgaans met een rekest tot faillietverklaring dat bij de rechtbank wordt ingediend. Dit verzoek kan worden ingediend door de schuldenaar zelf of door een of meer schuldeisers (waaronder Belastingdienst en Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen). Een faillietverklaring kan ook worden gevorderd door het Openbaar Ministerie (vanwege openbaar belang).

Behalve naar aanleiding van een ingediend rekest, kan een faillissement ook ambtshalve door de rechtbank worden uitgesproken, als de schuldenaar de definitieve surseance van betaling of de homologatie van een akkoord wordt geweigerd. Tot slot kunnen natuurlijke personen in een schuldsaneringstraject failliet worden verklaard, als zij zich niet aan de voorwaarden van de schuldsanering houden. Met ingang van januari 2008 zijn de regels hiervoor echter aangescherpt en wordt alleen nog in beperkte gevallen een faillissement uitgesproken.

In staat 2 wordt voor verschillende rechtsvormen een overzicht gegeven van beëindigde faillissementen naar de wijze van aanhangig maken. In het verslagjaar 2008 is 54 procent van de beëindigde faillissementen van vennootschappen op eigen verzoek aanhangig gemaakt. Bij de eenmanszaken en natuurlijke personen lag dit aandeel met respectievelijk 23 en 12 procent aanzienlijk lager.

Verder is 40 procent van de in 2008 beëindigde faillissementen van vennootschappen op verzoek van schuldeisers aanhangig gemaakt.

Bij de faillissementen van natuurlijke personen valt op dat bijna twee derde van de beëindigingen in 2008 het gevolg was van een mislukte schuldsanering.

Staat 2
Beëindigde faillissementen naar wijze aanhangig maken en rechtsvorm, 2008

	Vennootschappen e.d.	Eenmanszaken	Natuurlijke personen en nalatenschappen	Totaal
	<i>aantal</i>			
Na surseance van betaling	239	14	21	275
Na schuldsanering		91	1 437	1 528
Op eigen aangifte	2 191	215	278	2 683
Op verzoek van				
personeel	158	34	14	206
fiscus en UWV	316	119	77	513
bank/financieringsmaatschappij	59	25	39	123
overig en onbekend	1 060	418	391	1 868
Totaal	4 023	916	2 257	7 196

Bron: CBS.

Oorzaak

Aangenomen mag worden dat verslechterende macro-economische omstandigheden zich het hevigst of het eerst laten voelen bij de slechter functionerende bedrijven. Het is dan ook niet altijd duidelijk vast te stellen of het niet tijdig aanpassen aan de veranderde situatie toe te rekenen valt aan mismanagement of aan economische problemen. In dit soort gevallen is voor de bepaling van de oorzaak van het faillissement de zienswijze van de curator gevolgd.

Het spreekt vanzelf dat er soms meerdere oorzaken aan te geven zijn. In dit soort gevallen is er gekozen voor de door de curator of rechter-commissaris aangegeven belangrijkste oorzaak.

Over de oorzaak van faillissementen van natuurlijke personen (zonder eenmanszaak) is in de regel in de faillissementsdossiers weinig informatie aanwezig. De indruk bestaat echter dat de schulden die uiteindelijk leiden tot het faillissement, veelal zijn opgebouwd doordat de persoon het uitgavenpatroon niet tijdig genoeg aanpast aan een gewijzigde inkomenssituatie. Indien men dan gedwongen is (jarenlang) van een uitkering rond te komen, wordt de financiële situatie uitzichtloos.

Een andere oorzaak van het faillissement van natuurlijke personen is het faillissement van een Vennootschap onder firma (VoF) of Commanditair vennootschap (CV) waar de natuurlijke persoon vennoot van is. De natuurlijke persoon gaat dan wegens de aansprakelijkheidsrelatie eveneens failliet. Tot slot zijn er natuurlijke personen die als ondernemer schulden hebben opgebouwd en na het beëindigen van het ondernemerschap (de eenmanszaak) alsnog failliet gaan.

Van de in 2008 beëindigde faillissementen was bij 34 procent van de faillissementen van vennootschappen en overige rechtspersonen sprake van mismanagement (2006: 29 procent). Een op de drie faillissementen had, net als in 2006, economische oorzaken. Verder was 8 procent van de afgewikkelde faillissementen in 2008 een gevolg van het faillissement van de holding of moeder- of zusterbedrijven (2006: 9 procent).

Staat 3
Faillissementsoorzaken van beëindigde faillissementen van bedrijven en instellingen ¹⁾

	Mis- manage- ment	Econo- mische oorzaken	Faillisse- ment holding, moeder-/ zuster-/ bedrijven	Problemen binnen directie	Dubieuze hande- lingen ²⁾ , lege b.v.'s	Overige oorzaken	Oorzaak onbekend	Totaal
<i>aantal</i>								
Vennootschappen en overige rechtspersonen								
2000	802	473	162	78	87	456	115	2 173
2002	728	467	390	91	57	371	84	2 188
2004	962	949	385	143	99	622	175	3 334
2006	1 422	1 639	423	182	191	806	309	4 972
2008	1 344	1 365	304	81	106	590	167	3 957
Eenmanszaken								
2000	334	131			28	369	89	951
2002	213	95			31	367	62	768
2004	250	100			35	386	62	833
2006	345	218			43	561	90	1 257
2008	355	165			12	324	60	916

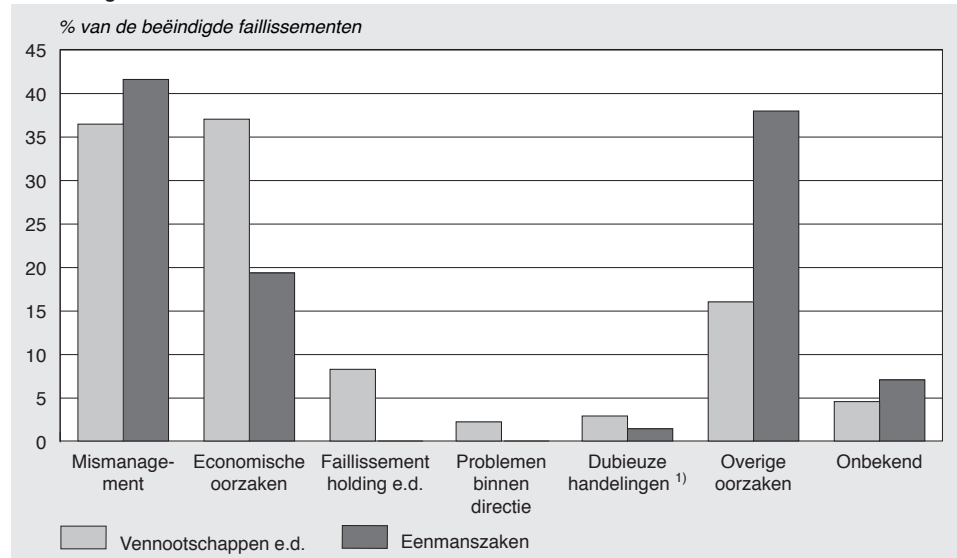
Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

²⁾ Hieronder vallen 'bodembeslag', 'kredietstop', 'lege bv's' en 'dubieuze handelingen'.

Bij de eenmanszaken was bijna 40 procent van de beëindigde faillissementen het gevolg van mismanagement (2006: 27 procent). Verder ging het in 18 procent van deze beëindigingen om een faillissement om economische redenen. Dit is iets hoger dan in 2006 (17 procent). Daarnaast komt het bij eenmanszaken voor dat de eigenaar in de privésituatie het uitgavenpatroon niet tijdig heeft aangepast aan de gewijzigde inkomenssituatie. Deze oorzaak is in de categorie 'overige oorzaken' gerubriceerd, mede waardoor het aandeel van deze categorie vrij groot is (35 procent). In 2006 was dat zelfs nog groter: toen viel 45 procent van de beëindigingen van eenmanszaken in deze categorie.

1. Beëindigde faillissementen naar oorzaak

Bron: CBS.

Behandelingsduur en rechtsvorm

In 2008 heeft de behandeling van beëindigde faillissementen langer geduurd dan in 2006. In 2008 was 24 procent van de zaken binnen één jaar afgehandeld. Dit was in 2006 nog in bijna 32 procent het geval.

Het aandeel faillissementen met een behandelingsduur van drie jaar en meer nam toe van 23 procent in 2006 tot 30 procent in 2008.

Deze toename van de behandelingsduur komt vooral tot uiting bij de eenmanszaken en de natuurlijke personen. Was in 2006 nog 37 procent van de eenmanszaken binnen een jaar afgehandeld, in 2008 is dit aandeel gedaald naar 20 procent. Het aandeel met een behandelingsduur van twee jaar en meer nam toe van 29 procent in 2006 tot 45 procent in 2008. Ook bij de natuurlijke personen is een verschuiving zichtbaar. Het aandeel zaken dat binnen een jaar werd afgehandeld, daalde van 57 procent in 2006 tot 45 procent in 2008. Daarentegen nam het aandeel faillissementen met een looptijd van twee jaar of meer toe van 19 procent in 2006 tot 23 procent in 2008.

De groep zaken waarvan de afhandeling twee jaar of meer duurt, bestaat voornamelijk uit faillissementen van de overige rechtsvormen (VoF, NV, CV, maatschappen, stichtingen). Dergelijke zaken zijn namelijk doorgaans complex van aard, met grote sommen geld en vaak vele schuldeisers.

Staat 4
Behandelingsduur van beëindigde faillissementen naar rechtsvorm ¹⁾

	Natuurlijke personen		Bedrijven en instellingen						Totaal	
			Eenmanszaken		Besloten vennootschappen		Overige rechtsvormen			
	2006	2008	2006	2008	2006	2008	2006	2008	2006	2008
<i>aantal</i>										
Maanden tot 6	896	371	165	39	139	74	37	7	1 233	493
6 tot 12	736	640	302	146	518	363	84	60	1 656	1 209
12 tot 18	467	469	250	183	692	436	108	63	1 489	1 152
18 tot 24	246	263	175	138	602	412	77	66	1 085	880
24 tot 36	312	254	179	224	1 013	727	99	109	1 589	1 315
36 tot 48	102	125	67	80	554	480	47	82	781	767
48 tot 60	63	63	32	47	319	350	32	45	471	505
meer dan 60	70	72	86	58	592	694	59	53	815	877
Totaal	2 890	2 257	1 257	916	4 430	3 536	542	487	9 119	7 196

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

2. Onbetaald gebleven schulden bij faillissementen¹⁾

Wanneer de faillissementen die zijn omgezet in een schuldsanering, buiten beschouwing worden gelaten, zijn in 2008 7 196 faillissementen beëindigd (2006: 9 119). Het ging daarbij om beëindigde faillissementen van 4 023 vennootschappen en andere rechtsvormen, 916 eenmanszaken en 2 257 natuurlijke personen. Deze faillieten lieten in 2008 een totaalschuld achter van ruim 4 miljard euro. Van deze schuld kon slechts 10 procent worden terugbetaald worden aan de schuldeisers (394 miljoen euro). In 2006 kon nog ruim een kwart van de totale schulden terugbetaald worden (680 miljoen euro).

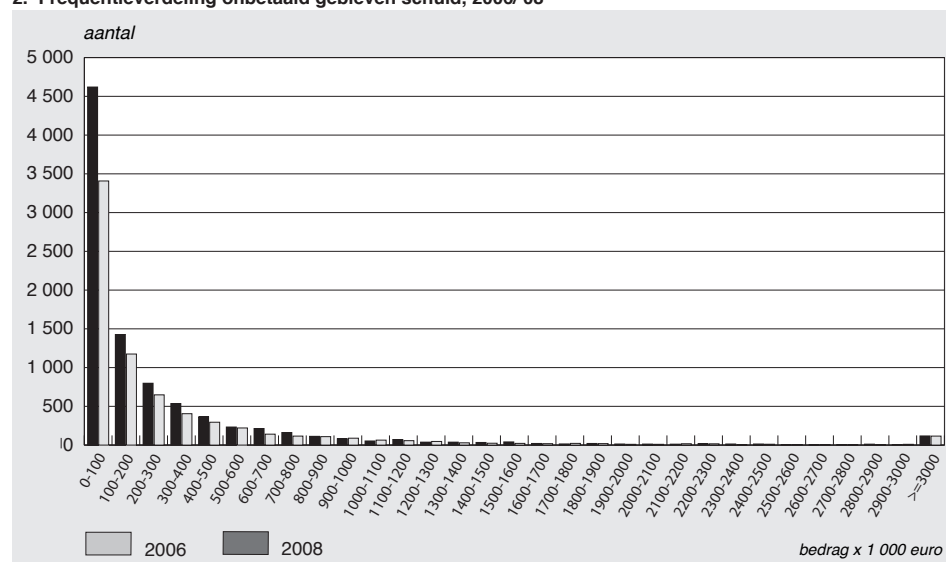
Dit is ook zichtbaar in de *overall recovery rate*: de verhouding tussen het bedrag dat per jaar bij alle beëindigde faillissementen in totaal is terugbetaald en de totale schuld (exclusief boedelkosten). In 2008 bedroeg de overall recovery rate 5,5 procent, hetgeen aanzienlijk lager was dan in 2006 (13,6 procent).

Daarnaast kan de *gemiddelde recovery rate* berekend worden: hiervoor wordt per beëindiging de verhouding bepaald tussen het terugbetaalde bedrag en het oorspronkelijke schuldbedrag (exclusief boedelkosten). Vervolgens wordt het gemiddelde van deze verhouding berekend voor alle beëindigingen. In 2008 kwam de gemiddelde recovery rate uit op 6,8 procent. Dat is hoger dan in 2006 (5,0 procent). Dit duidt erop dat in 2008 **per faillissement** gemiddeld een groter percentage van de schulden is terugbetaald dan in 2006, ondanks de daling op totaalniveau.

De onbetaalde schuld in 2008 kwam uit op ruim 3,6 miljard euro. Daarbij bleef voor de fiscus en het UWV een bedrag van 850 miljoen euro onbetaald. Het aantal beëindigde faillissementen lag in 2008 21 procent lager dan in 2006. De onbetaald gebleven schuld per beëindigd faillissement in 2008 is fors gestegen ten opzichte van 2006 (48 procent) en kwam uit op 504 duizend euro (2006: 341 duizend euro).

De mediaan van de totaal onbetaald gebleven schulden bedroeg 109 duizend euro. Dit houdt in dat er in de helft van de bekeken beëindigingen een onbetaalde schuld was van 109 duizend euro of minder. De gemiddeld onbetaalde schuld lag met 502 duizend euro echter bijna 5 keer zo hoog. Dat duidt op een *rechtsscheve* verdeling: bij een beperkt aantal faillissementen was sprake van een zeer hoge onbetaalde schuld. In 2008 was de

2. Frequentieverdeling onbetaald gebleven schuld, 2006/08

Bron: CBS.

¹⁾ De bedragen van de onbetaald gebleven schulden, zoals genoemd in dit hoofdstuk, zijn waarschijnlijk onderschat. Bij het berekenen van de schuldbedragen is namelijk gebruik gemaakt van de vorderingen die de crediteuren hebben ingediend bij de curator. In veel gevallen nemen crediteuren echter niet de moeite om een vordering in te dienen, als zij het vermoeden hebben dat hen in financieel opzicht weinig zal opleveren. Voor deze ontbrekende vorderingen is niet gecorrigeerd bij het berekenen van de onbetaald gebleven schulden.

onbetaalde schuld sterker rechtsscheef verdeeld dan in 2006. In 2006 bedroeg de mediaan van de onbetaald gebleven schulden 95 duizend euro en de gemiddeld onbetaalde schuld 340 duizend euro.

Vennootschappen e.d.

In 2008 had 56 procent van het aantal onderzochte beëindigde faillissementen betrekking op een rechtspersoon, BV, vennootschap onder firma of een CV (in de rest van dit artikel wordt naar deze groep verwezen als 'vennootschappen e.d.').

Deze faillissementen namen bijna 88 procent van het totale bedrag aan onbetaald gebleven schulden voor hun rekening. In totaal hebben de vennootschappen e.d. bijna 3,2 miljard euro aan schulden onbetaald gelaten.

De onbetaalde schuld per beëindigd faillissement bedroeg in 2008 gemiddeld 790 duizend euro (2006: 541 duizend euro). Ook hier was sprake van een scheve verdeling. De mediaan van de totaal onbetaald gebleven schuld bedroeg in 2008 namelijk 213 duizend euro. De fiscus en het UWV kregen in 2008 bij de beëindigde faillissementen van vennootschappen e.d. een bedrag van 708 duizend euro niet uitbetaald. Dit bedrag was bijna 3 procent hoger dan in 2006.

Ook hier valt op dat de gemiddelde recovery rate bij de vennootschappen e.d. is toegenomen van 4,1 procent in 2006 tot 5,5 procent in 2008, terwijl de overall recovery rate in 2008 duidelijk is afgenomen van 15 procent in 2006 tot 6 procent in 2008.

Staat 5
Financiële gegevens van beëindigde faillissementen naar rechtsvorm ¹⁾

	Natuurlijke personen		Bedrijven en instellingen				Totaal	
	2006	2008	Eenmanszaken		Vennootschappen e.d.		2006	2008
			2006	2008	2006	2008		
<i>aantal</i>								
Beëindigde faillissementen	2 890	2 257	1 257	916	4 972	4 023	9 119	7 196
<i>mln euro</i>								
Gerealiseerde activa	28	27	33	27	758	424	820	478
daarvan afgedragen aan bank of andere rechthebbende krachtens zekerheids-overdracht, leasing e.d.	11	7	12	7	116	70	139	84
Saldo activa	17	20	21	20	643	354	681	394
Schulden aan boedelkosten	13	13	17	16	249	215	278	243
fiscus en UWV	57	78	100	74	761	759	918	911
overige preferente en concurrente schuldeisers	143	194	128	114	2 322	2 556	2 592	2 866
Totaal	213	285	245	204	3 332	3 529	3 789	4 021
Saldo activa uitgekeerd aan boedelkosten	10	10	13	12	182	163	204	185
fiscus en UWV	3	5	6	5	73	51	82	61
overige preferente en concurrente schuldeisers	4	6	3	3	388	139	394	148
Totaal uitgekeerd	17	21	21	20	643	354	680	394
Onbetaald gebleven schuld w.o. aan fiscus en UWV	195	265	224	184	2 690	3 177	3 109	3 626
	54	73	94	69	688	708	836	850
<i>x 1 000 euro</i>								
Gemiddeld onbetaald gebleven schuld w.o. aan fiscus en UWV	68	117	178	201	541	790	341	504
	19	32	75	76	138	176	92	118
Gemiddelde recovery rate	6,5	9,7	4,8	6,7	4,1	5,5	5,0	6,9
Overall recovery rate	3,5	3,7	3,9	4,2	15,0	5,7	13,6	5,5

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Eenmanszaken en natuurlijke personen

De totale onbetaalde schuld van de in 2008 beëindigde faillissementen van eenmanszaken bedroeg 184 miljoen euro, waarvan 69,5 miljoen euro aan de fiscus en het UWV. De in 2008 beëindigde faillissementen van eenmanszaken hebben gemiddeld 201 duizend euro aan schuld onbetaald gelaten (in 2006: 178 duizend euro). Ten opzichte van 2006 betekent dit dat de gemiddeld onbetaald gebleven schuld met 13 procent toegenomen is. De mediaan van de totaal onbetaalde schulden bedroeg voor de eenmanszaken 117 duizend euro (2006: 92 duizend).

Ook de overall recovery rate nam toe van 3,9 procent in 2006 tot 4,2 procent in 2008, net als de gemiddelde recovery rate: van 4,8 procent tot 6,7 procent.

Bij de beëindigde faillissementen van natuurlijke personen bleef in 2008 een bedrag van ruim 265 miljoen euro onbetaald. De fiscus en het UWV bleven met 73 miljoen euro aan onbetaalde schulden achter.

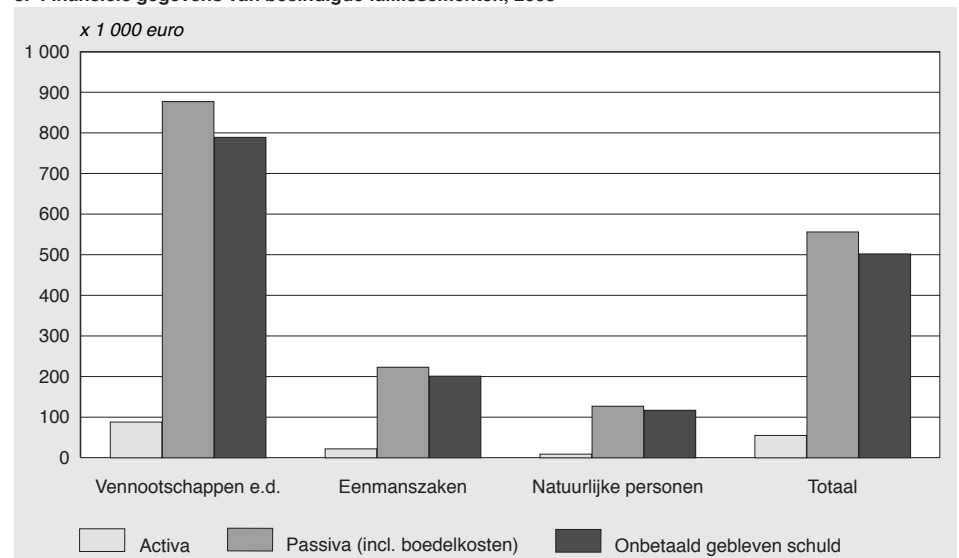
Het gemiddelde bedrag aan onbetaald gebleven schuld bedroeg 117 duizend euro in 2008. In 2006 was dat nog 68 duizend euro. De mediaan van de totaal onbetaalde schulden bedroeg 29 duizend euro (2006: 22 duizend euro). De gemiddelde recovery rate nam toe van 6,5 procent in 2006 tot 9,7 procent in 2008. De overall recovery rate kwam, net als in 2006, uit op 3,7 procent.

Bij natuurlijke personen en bij eenmanszaken zijn de uitkeringen aan overige preferente en concurrente schuldeisers relatief laag. In het verslagjaar 2006 was bij de eenmanszaken en natuurlijke personen voor de overige preferente en concurrente schuldeisers (na aftrek van de faillissementskosten) 3, respectievelijk 6 miljoen euro beschikbaar. In 2008 was dit gemiddeld respectievelijk 3,4 en 2,4 duizend euro per faillissement. Van de totale schulden aan overige preferente en concurrente schuldeisers werd in 2008 bijna 3 procent uitbetaald. In 2006 was dat ruim 2 procent.

In 2008 is door de curatoren een bedrag van 84 miljoen euro voor de separatisten gerealiseerd. In de regel zijn dit leveranciers die eigendomsvoorbehoud hebben gemaakt of leasemaatschappijen en financiers die (een deel van) de bezittingen krachtens zekerheidsoverdracht buiten het faillissement kunnen houden. Dit bedrag komt neer op bijna 18 procent van de door de curatoren gerealiseerde activa in 2008. In 2006 was dat nog 17 procent.

Aan de separatisten van de vennootschappen en overige rechtspersonen is 70 miljoen euro afgedragen (zie staat 5). Het totale bedrag dat door de separatisten is gerealiseerd, is echter niet of nauwelijks vast te stellen. Dit komt doordat de realisatie hiervan zich veelal buiten de curator om voltrekt.

3. Financiële gegevens van beëindigde faillissementen, 2008

Bron: CBS.

Financiële gegevens beëindigde faillissementen bv's

Omdat bijna de helft van de beëindigde faillissementen betrekking heeft op besloten vennootschappen wordt in staat 6 een overzicht gegeven van de activa en passiva, boedelkosten en uitgekeerde bedragen van de beëindigingen van deze groep sinds 2000. Het gemiddeld per rechtspersoon onbetaald gebleven bedrag is in 2008, in vergelijking met het voorgaande jaar, met 32 procent gestegen. Het gemiddelde bedrag aan onbetaald gebleven schulden aan de fiscus en UWV is gestegen tot 189 duizend euro per rechtspersoon (+29 procent). Van de in 2008 afgewikkelde faillissementen hebben de fiscus en de UWV ruim 6 procent van hun openstaande vorderingen op de besloten vennootschappen geïnd. De overige preferente en concurrente schuldeisers hebben samen 6 procent van hun vorderingen op de besloten vennootschappen uitbetaald gekregen. Dit is aanzienlijk meer dan in 2006, toen slechts 2 procent werd uitbetaald.

Staat 6
Financiële gegevens van beëindigde faillissementen van besloten vennootschappen ¹⁾

	2000	2004	2006	2008
<i>aantal</i>				
Beëindigde faillissementen	1 812	2 931	4 430	3 536
<i>mln euro</i>				
Gerealiseerde activa	228	234	378	398
daarvan afgedragen aan bank of andere rechthebbende krachtens zekerheidsoverdracht, leasing e.d.	104	59	104	69
Saldo activa	124	176	274	329
Schulden aan boedelkosten	93	125	228	200
fiscus en UWV	204	356	717	717
overige preferente en concurrente schuldeisers	710	1 131	1 824	2 046
Totaal	1 007	1 612	2 769	2 963
Saldo activa uitgekeerd aan boedelkosten	76	90	164	151
fiscus en UWV	34	30	69	47
overige preferente en concurrente schuldeisers	14	54	41	130
Totaal uitgekeerd	124	173	274	329
Onbetaald gebleven schuld w.o. aan fiscus en UWV	883	1 438	2 496	2 635
	170	326	649	670
<i>1 000 euro</i>				
Gemiddeld onbetaald gebleven schuld w.o. aan fiscus en UWV	487	491	563	745
	94	111	146	189
%				
Gemiddelde recovery rate	5,2	4,1	4,1	5,2
Overall recovery rate	5,3	5,7	4,3	6,4

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Financiële gegevens beëindigingen naar wijze aanhangig maken

In de staten 7, 8 en 9 wordt een overzicht gegeven van de activa en passiva van de beëindigingen van de verschillende rechtsvormen onderverdeeld naar de wijze waarop een faillissement aanhangig gemaakt is. Hieruit blijkt dat bij vennootschappen e.d. de passiva het grootst waren bij faillissementen die op eigen aangifte zijn uitgesproken (zie Staat 7). In 2008 ging het om een bedrag van 1,5 miljard euro, bijna de helft van het totale bedrag aan passiva (3,3 miljard euro).

Bij de eenmanszaken (Staat 8) bedroegen de passiva bij faillissementen op eigen aangifte 44 miljoen euro, ongeveer een kwart van de totale passiva (189 miljoen euro). Voor natuurlijke personen (Staat 9) was ongeveer een vijfde van de passiva afkomstig uit faillissementen op eigen aangifte, en een vijfde uit faillissementen na een mislukte schuldsanering.

Staat 7
Beëindigde faillissementen van vennootschappen e.d. naar wijze van aanhangig maken, 2008

	Aantal beëindigingen	Activa	Passiva excl. boedelkosten		
			totaal	waarvan aan	
				fiscus en UWV	overige preferente en concurrente crediteuren
<i>mln euro</i>					
Na surseance van betaling	239	131	774	71	703
Op eigen aangifte	2 191	154	1 525	360	1 165
Op verzoek van personeel	158	5	82	27	55
fiscus en UWV	316	9	220	169	51
bank/financieringsmaatschappij	59	2	57	7	50
overig en onbekend	1 060	51	658	126	532
Totaal ¹⁾	4 023	354	3 316	759	2 556

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Staat 8
Beëindigde faillissementen van eenmanszaken naar wijze van aanhangig maken, 2008

	Aantal beëindigingen	Activa	Passiva excl. boedelkosten		
			totaal	waarvan aan	
				fiscus en UWV	overige preferente en concurrente crediteuren
<i>mln euro</i>					
Na surseance van betaling	14	0,6	4,6	1,6	3,0
Na schuldsanering	91	1,6	14,2	4,5	9,7
Op eigen aangifte	215	5,0	43,9	18,6	25,3
Op verzoek van personeel	34	1,3	10,5	4,6	5,9
fiscus en UWV	119	3,1	29,5	17,5	12,0
bank/financieringsmaatschappij	25	0,5	4,8	2,0	2,8
overig en onbekend	417	8,2	81,2	25,5	55,6
Totaal ¹⁾	916	20,2	188,6	74,3	114,3

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Staat 9
Beëindigde faillissementen van natuurlijke personen en nalatenschappen naar wijze van aanhangig maken, 2008

	Aantal beëindigingen	Activa	Passiva excl. boedelkosten		
			totaal	waarvan aan	
				fiscus en UWV	overige preferente en concurrente crediteuren
<i>mln euro</i>					
Na schuldsanering	1 437	7,5	57,1	8,9	48,2
Op eigen aangifte	278	4,0	55,0	15,5	39,5
Op verzoek van bank/financieringsmaatschappij	39	0,3	9,5	4,0	5,5
overig en onbekend	503	8,5	151,2	49,4	101,8
Totaal ¹⁾	2 257	20,3	272,7	77,8	194,9

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

3. Strafbare benadeling en onbetaald gebleven schuld

Strafbare benadeling van schuldeisers

Hoewel het onderzoek alle beëindigde faillissementen omvat, worden in deze paragraaf alleen gegevens over bedrijven en instellingen gepresenteerd. Dit betekent dat de gegevens over strafbare benadeling van schuldeisers bij natuurlijke personen buiten beschouwing blijven. Vanaf het verslagjaar 2004 heeft een uitbreiding van de vraagstelling plaatsgevonden met betrekking tot de (financiële) afwikkeling en strafbare benadeling van schuldeisers van het faillissement. Hierdoor is het mogelijk geworden om vanaf 2004 onderscheid te maken tussen zekere en waarschijnlijke strafbare benadeling van schuldeisers.

In 2008 was bij 549 beëindigde faillissementen sprake van zekere strafbare benadeling van schuldeisers. Dat komt overeen met 11 procent van de beëindigingen. In 2006 lag dat aandeel op 8 procent.

Het aantal beëindigingen met zekere strafbare benadeling van schuldeisers was het hoogst bij de besloten vennootschappen. In 2008 ging het om 447 zaken en in 2006 om 418 gevallen.

Naar rechtsvorm gezien was in 2008 het aandeel beëindigingen met zekere strafbare benadeling het hoogst bij de categorie besloten vennootschappen (13 procent), gevolgd door de categorie overige rechtsvorm. Ook in 2006 was dit het geval.

In 2008 was in 550 gevallen sprake van waarschijnlijke strafbare benadeling. Dat komt overeen met 11 procent van alle faillissementen die in 2008 zijn beëindigd. Bekeken per rechtsvorm blijkt dat het aantal beëindigingen met waarschijnlijke strafbare benadeling met 452 gevallen het hoogst was bij de besloten vennootschappen.

Staat 10
Beëindigde faillissementen van bedrijven en instellingen naar rechtsvorm en strafbare benadeling van schuldeisers ¹⁾

	Eenmanszaken	Besloten vennootschap	Vennootschap onder firma	Overige	Totaal
<i>aantal</i>					
2000					
Geen	854	1 626	137	178	2 798
Zeker	97	185	12	32	327
Totaal	951	1 812	150	211	3 125
2004					
Geen	739	2 392	200	147	3 478
Zeker	41	271	3	20	335
Waarschijnlijk	53	268	3	30	354
Totaal	833	2 931	206	197	4 167
2006					
Geen	1 153	3 490	287	178	5 108
Zeker	51	418	14	19	502
Waarschijnlijk	53	522	15	29	619
Totaal	1 257	4 430	316	226	6 229
2008					
Geen	803	2 636	214	189	3 842
Zeker	54	447	17	30	549
Waarschijnlijk	59	452	11	27	550
Totaal	916	3 536	241	248	4 941

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Omvang onbetaald gebleven schulden bij fraude

Van de onbetaald gebleven schuld van de in 2008 beëindigde faillissementen is 30 procent toe te schrijven aan zaken met zekere en waarschijnlijke strafbare benadeling van schuldeisers. Van de onbetaald gebleven schuld is 322 miljoen euro toe te schrijven aan zaken met zekere strafbare benadeling. Dat komt overeen met 10 procent van de totale onbetaalde schuld en 11 procent van de zaken. In 2006 was dat 284 miljoen euro, wat

neerkomt op 11 procent van het totale onbetaalde bedrag. Bij de zaken waarbij zeker sprake was van strafbare benadeling bleef in 2008 gemiddeld 586 duizend euro aan schulden onbetaald. In 2006 was dat nog 566 duizend euro per zaak.

Bij eenmanszaken met zekere strafbare benadeling (6 procent van de eenmanszaken) bedroeg de onbetaald gebleven schuld 16 miljoen euro. Dit is bijna 9 procent van de totale onbetaald gebleven schuld in deze categorie. Gemiddeld per zaak bleef er in 2008 voor 305 duizend euro aan onbetaalde schulden over. Dat was in 2006 nog 314 duizend euro.

Bij de categorie besloten vennootschappen steeg de gemiddeld onbetaald gebleven schuld bij zekere strafbare benadeling juist: van 591 duizend euro in 2006 naar 657 duizend euro in 2008 (+11 procent). De onbetaald gebleven schuld bij zekere strafbare benadeling van schuldeisers bedroeg in 2008 in totaal 294 miljoen euro. Dit is 11 procent van de onbetaald gebleven schuld van de besloten vennootschappen (13 procent van het aantal zaken).

Staat 11
Onbetaald gebleven schuld bij beëindigde faillissementen van bedrijven en instellingen naar rechtsvorm en strafbare benadeling van schuldeisers ¹⁾

	Eenmanszaken	Besloten vennootschap	Vennootschap onder firma	Overige	Totaal
<i>mln euro</i>					
2000					
Geen	106	774	18	55	954
Zeker	28	109	1	7	144
Totaal	134	883	19	62	1 098
2004					
Geen	110	1 136	39	104	1 389
Zeker	12	167	0	14	193
Totaal	10	135	0	19	165
2006					
Geen	182	1 955	51	90	2 277
Zeker	16	247	3	18	284
Waarschijnlijk	26	294	3	28	352
Totaal	224	2 496	57	136	2 913
2008					
Geen	154	1 976	64	162	2 356
Zeker	16	294	4	7	322
Waarschijnlijk	14	365	3	302	684
Totaal	184	2 635	71	471	3 361

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Staat 12
Gemiddeld onbetaald gebleven schuld in beëindigde faillissementen van bedrijven en instellingen naar rechtsvorm en strafbare benadeling van schuldeisers ¹⁾

	Eenmanszaken	Besloten vennootschap	Vennootschap onder firma	Overige	Totaal
<i>1 000 euro</i>					
2000					
Geen	286	937	131	306	327
Zeker	289	588	86	210	442
Totaal	141	487	127	293	352
2004					
Geen	149	475	194	707	400
Zeker	296	617	63	679	576
Totaal	194	503	126	646	466
2006					
Geen	158	560	178	502	446
Zeker	314	591	233	951	566
Waarschijnlijk	494	564	199	981	569
Totaal	178	563	182	603	468
2008					
Geen	191	749	300	866	613
Zeker	305	657	208	248	586
Waarschijnlijk	240	806	279	11 180	1 244
Totaal	201	745	293	1 916	680

Bron: CBS.

¹⁾ Door ophoging kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

Bijlage

Gehanteerde begrippen

Aanhangig maken van een faillissement

Een faillissement kan op de volgende wijzen aanhangig gemaakt worden:

- Eigen aangifte;
- Verzoek schuldeisers;
- Vordering van het Openbaar Ministerie;
- Ambtshalve;
- Na surseance van betaling;
- Van rechtswege na mislukte schuldsaneringsregeling.

De schuldeisers kunnen nog onderscheiden worden naar:

- bank/financieringsmaatschappij;
- UWV;
- fiscus;
- personeel;
- overige schuldeisers.

Indien de aanvrager van het faillissement directeur/aandeelhouder is van de desbetreffende besloten vennootschap, wordt de aanvraag beschouwd als eigen aangifte.

Beëindiging van een faillissement

Een faillissement kan worden beëindigd door vernietiging, opheffing (wegens gebrek aan baten), insolventie (boedelvereffening), akkoord of (bij natuurlijke personen) door omzetting in een schuldsanering. Indien een faillissement is vernietigd of wordt omgezet in een schuldsanering, wordt aangenomen dat er in het geheel geen sprake is geweest van een faillissement.

Staat het voor de curator min of meer vast dat hij bij de afwikkeling van het faillissement geen uitkering zal kunnen doen aan schuldeisers met concurrente vorderingen en dat uit het beschikbare actief – na betaling van boedelschulden – slechts een uitkering beschikbaar zal zijn voor schuldeisers met preferente vorderingen, dan dient de curator de weg te volgen van afwikkeling volgens art. 137a e.v. Fw. De wet bepaalt dat in dat geval geen verificatievergadering noodzakelijk is en regelt de uitkering aan de preferente schuldeisers via een vereenvoudigde uitdelingslijst.

Behandelingsduur van een faillissement

Het tijdsverloop tussen de datum van faillietverklaring en de datum waarop het faillissement door de rechtbank wordt beëindigd. De duur is op dagen bepaald en een maand is gesteld op 30 dagen.

Gemiddelde recovery rate

Percentage dat aangeeft welk gedeelte van de schulden per faillissement (exclusief de boedelkosten) er gemiddeld wordt uitgekeerd. Het gaat hier om schulden (fiscus, UWV, overige preferente en concurrente schulden) die bestaan op het moment van het faillissement en alle uitkeringen aangaande die schulden.

Mediaan

De waarde van de middelste, naar grootte gerangschikte, waarneming.

Onbetaald gebleven schulden

Het CBS verricht onderzoek naar de onbetaald gebleven schulden van beëindigde faillissementen. Niet altijd zijn alle dossiers van beëindigde faillissementen beschikbaar. Op basis van het aantal beëindigde faillissementen en de beschikbare dossiers, wordt een factor berekend die gebruikt wordt voor ophoging van de financiële gegevens van de ontbrekende dossiers.

Iedere rechtbank is in zekere mate autonoom in de wijze van afwikkeling van faillissementen. Voor het uitgevoerde dossieronderzoek betekent dit dat de mate van gedetailleerdheid van verslaglegging van de faillissementscurator aan de rechter-commissaris per rechtbank kan verschillen. Dit speelt vooral bij faillissementen, waarbij weinig of geen baten zijn (te verwachten). De omvang van de vorderingen van de concurrente crediteuren wordt dan geraamd, evenals de schulden aan de UWV en Belastingdienst.

Het salaris dat daadwerkelijk aan de curator wordt uitbetaald, is afkomstig uit de activa. Zijn er geen activa, dan ontvangt de curator geen salaris. Soms wordt het salaris van de curator vastgesteld aan de hand van een door deze ingediende declaratie (ongeacht of er voldoende activa zijn) of het salaris wordt gelijkgesteld aan de aanwezige activa. Dit laatste is veelal te weinig om van een redelijke vergoeding voor de curator te kunnen spreken. In de gevallen dat er na het uitbetalen van het salaris van de curator en overige boedelkosten nog activa over zijn, maar alleen voldoende voor de superpreferente schuldeisers als fiscus en UWV, worden deze activa overgemaakt naar de Belastingdienst met het verzoek dit evenredig te verdelen tussen de UWV en de fiscus.

Oorzaken van een faillissement:

- Mismanagement: allerlei administratieve en organisatorische problemen zoals onvoldoende debiteurenbewaking, financieringsproblemen waaronder te hoge vaste lasten;
- Economische oorzaken: concurrentieproblemen, omzet- of prijsdalingen, smaakveranderingen bij het publiek;
- Problemen binnen de directie;
- Bodembeslag fiscus;
- Lege bv's;
- Dubieuze handelingen;
- Kredietstop door banken;
- Overig;
- Onbekend.

Overall recovery rate

Het percentage dat aangeeft welk gedeelte van de totale schulden over alle faillissementen (exclusief de boedelkosten) wordt uitgekeerd. Het gaat hier om schulden (fiscus, UWV, overige preferente en concurrente schulden) die bestaan op het moment van het faillissement en alle uitkeringen aangaande die schulden.

Separatisten

Dit zijn leveranciers die eigendomsvoorbehoud hebben gemaakt, leasemaatschappijen en financiers die (een deel van) de bezittingen krachtens zekerheidsoverdracht buiten het faillissement kunnen houden.

Strafbare benadeling

Tijdens het onderzoek naar onbetaald gebleven schulden van beëindigde faillissementen is ook nagegaan of de faillissementsdossiers aanwijzingen van de curator bevatten over strafbare benadeling van de schuldeisers door de gefailleerde. Hierbij moet vooral worden gedacht aan het verrichten van handelingen of nalaten van verplichte handelingen, die strafbaar zijn gesteld in titel XXVI van het Wetboek van Strafrecht (benadeling van schuld-

eisers of rechthebbenden, art. 340 tot en met 349), evenals het stelselmatig niet betalen van verschuldigde belastingen en premies van de volks- en werknemersverzekeringen. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen *zekere* en *waarschijnlijke* strafbare benadeling.

Van *zekere strafbare benadeling van schuldeisers* is sprake, als er sprake is van een of meer van de volgende situaties:

- Er is sprake van bestuurdersaansprakelijkheid en er is een schikking geweest en/of er is een succesvolle procedure geweest.
- Er is sprake van paulianeus handelen en er is een schikking geweest en/of er is een succesvolle procedure geweest.
- Er is sprake van onrechtmatig handelen en er is een schikking geweest en/of er is een succesvolle procedure geweest.
- Er is aangifte gedaan door de curator.

Van *waarschijnlijke strafbare benadeling van schuldeisers* is sprake, als er sprake is van een of meer van de volgende situaties en er géén sprake is van zekere strafbare benadeling:

- Er is sprake van bestuurdersaansprakelijkheid, maar er is geen succesvolle procedure geweest of er is niet overgegaan tot het nemen van rechtsmaatregelen of schikking.
- Er is sprake van paulianeus handelen, maar er is geen succesvolle procedure geweest of er is niet overgegaan tot het nemen van rechtsmaatregelen of schikking.
- Er is sprake van onrechtmatig handelen, maar er is geen succesvolle procedure geweest of er is niet overgegaan tot het nemen van rechtsmaatregelen of schikking.

Bronnen van gegevens

De basisgegevens voor de faillissementsstatistiek zijn afkomstig van de griffies van de Nederlandse rechtbanken. Vrijwel onmiddellijk na het uitspreken van het vonnis tot faillietverklaring ontvangt het CBS hier een kennisgeving van. Voor de faillietverklaarde bedrijven en instellingen wordt deze informatie met behulp van het Algemeen Bedrijfsregister (ABR) van het CBS aangevuld met bedrijfstypering, grootteklasse, rechtsvorm en datum van inschrijving in het Handelsregister.

Daarnaast wordt informatie met betrekking tot beëindigde en vernietigde faillissementen verkregen van de griffies. Via dossieronderzoek zijn aanvullende gegevens over de in de even jaren door akkoord, insolventie of opheffing beëindigde faillissementen vergaard. Deze informatie wordt onttrokken aan de verslagen, aantekeningen en brieven die zich in de dossiers op de rechtbanken bevinden. Van de in 2008 door opheffing, insolventie en akkoord beëindigde faillissementen zijn 187 dossiers niet aangetroffen. Voor deze dossiers is bijgeschat.

Bewerking van gegevens

De groepering van de faillissementen heeft plaatsgehad naar diverse gezichtspunten, onder meer naar soort rechtspersoon.

In beginsel is een onderscheid gemaakt tussen bedrijven en instellingen en natuurlijke personen. Gefailleerde vennoten, van eveneens gefailleerde vennootschappen onder firma en commanditaire vennootschappen, worden afzonderlijk als faillissement geteld.

De onder de eenmanszaken getelde faillissementen betreffen juridisch gezien alleen de eigenaren van die eenmanszaken. Zij vallen onder de bedrijven en instellingen.

Indien de failliet in loondienst is, wordt dit faillissement meegeteld bij de natuurlijke personen.

